

Lerarenopleiders leren: vakdidactisch onderzoek

Op 22 april 2015 vond in Utrecht de halfjaarlijkse werkconferentie voor lerarenopleiders Moderne Vreemde Talen plaats. Deze bijeenkomsten worden georganiseerd door het Platform van Eerste- en Tweedegraads Opleiders van Levende Talen en door het Expertisecentrum Moderne Vreemde Talen. Hier kunnen opleiders elkaar ontmoeten voor het uitwisselen van inzichten en ervaringen uit hun werkpraktijk. Dit keer werd de conferentie ondersteund door het Meesterschapsteam Moderne Vreemde Talen, een project waarin 7 universiteiten participeren. Het thema van de dag was vakdidactisch onderzoek en de belangstelling voor dit onderwerp was groot.

Gespreksvaardigheid Engels in het VMBO

De conferentie startte met de presentatie van vakdidactisch onderzoek door Eline van Batenburg (vakdidactica Engels, Hogeschool van Amsterdam). Ze deed verslag van haar onderzoek naar gespreksvaardigheid waar ze in 2013 mee begonnen is. Ze vertelde over het belang van gespreksvaardigheid in de toekomstige beroepspraktijk van de VMBO-leerling en over de - voor opleiders en docenten - herkenbare moeilijkheden van spreekvaardigheid in de lespraktijk. Met haar onderzoek wil ze in kaart brengen met welke aanpak de gespreksvaardigheid van leerlingen ondersteund wordt en in hoeverre dat de motivatie van de leerlingen beïnvloedt.

Eline toonde het door haar ontwikkelde onderwijs- en toetsmateriaal: interactief, voor de VMBO-leerling in een (authentieke) beroepscontext (Hotel Magnolia). Ze besprak haar plannen voor de uitvoering in de tweede helft van het komende schooljaar. Aansluitend konden de opleiders aan de hand van een videofragment het toetsmateriaal uitproberen. Hier was te zien hoe een VMBO-leerling worstelde met de uitleg van de werking van een hotel *key card*. In de toetsopdracht werd het gebruik van verschillende gespreksstrategieën uitgelokt en bij de beoordeling werd de inzet van deze strategieën, verpakt in verschillende deeltaken, gescoord. Wat doet een leerling bijvoorbeeld als hij het woord voor *deurknop* in het Engels niet weet? De beoordeling bestond uit een score voor de accuraatheid en een score voor het vermogen de boodschap over te brengen voor de hele taak. De deeltaken moesten beoordeeld worden op het adequaat reageren in de betreffende gespreksituatie. De opleiders gingen met Eline in gesprek over haar materiaal en de relatie tot de lespraktijk en kwamen met aandachtspunten en suggesties voor de uitvoering van haar onderzoek. Het leverde Eline nieuwe stof tot nadenken op. De opleiders zagen een inspirerend voorbeeld van een collega die zich op vakdidactisch onderzoek heeft gestort en die hen met haar presentatie bijpraatte over gespreksstrategieën en hoe die meetbaar te maken zijn. VMBO-docenten en scholen die aan het experiment van Eline willen deelnemen, kunnen zich bij haar melden (e.van.batenburg@hva.nl).

Ideaal vakdidactisch onderzoek

In een blok voor en een blok na de lunch praatte Marjon Tammenga-Helmantel (vakdidactica Duits, Rijksuniversiteit Groningen) de opleiders bij over het Meesterschapsteam Moderne Vreemde Talen (<http://vakdidactiekgw.nl/>). Zij vormt dit team samen met Sabine Jentges (universitair docent Duits aan de Radboud Universiteit Nijmegen). In opdracht van het Regieorgaan Geesteswetenschappen en de Stuurgroep Vakdidactiek Geesteswetenschappen werken zij, net als de vijf andere meesterschapsteams, aan de versterking van de vakdidactiek in onderzoek en onderwijs. Zij presenteerden hun doelen en concrete plannen en ook maakten zij van de gelegenheid gebruik om input voor hun plannen te krijgen. Zo wilden zij van de deelnemers graag weten wat volgens hen de thema's voor toekomstig vakdidactisch onderzoek zouden moeten zijn om zo te komen tot een

onderzoeksagenda. Daarbij kwamen de thema's differentiatie, inzet van ICT, taalbewustzijn, doeltaalgebruik, motivatie, beroepsgericht taalonderwijs en de vormende waarde van het schoolvak met culturele, taalkundige inhoud als grote thema's uit de bus. In de sessie na de lunch konden de opleiders voor één van deze thema's kiezen en in groepjes verder praten over mogelijke onderzoeksvragen en idealiter concrete afspraken maken over de uitvoering daarvan, al dan niet met/door LIO's in het kader van hun opleiding. In de groepen werd enthousiast uitgewisseld en gediscussieerd en er kwamen onderzoeksvragen naar voren. Concrete stappen tot samenwerking werden meestal (nog) niet gezet, maar de gesprekken maakten wel heel duidelijk dat de thema's sterk leven. Ook werd door de eigen keuze voor een themagroep voor de opleiders duidelijk met welke collega's ze dezelfde interesses delen.

Onderzoekskriebels bij literatuuronderwijsonderzoek

Jasmijn Bloemert (vakdidactica Engels, Rijksuniversiteit Groningen) ontving in de zomer van 2014 één van de 14 Dudoc-alfa promotiebeurzen. In een geanimeerde presentatie, waarin de deelnemers werden getraakteerd op mooie plaatjes en citaten, vertelde Jasmijn openhartig over haar onzekerheden als beginnend onderzoeker en haar idealen als onderzoeker. Vervolgens vertelde ze over haar onderzoek naar literatuuronderwijs binnen het schoolvak Engels (vwo bovenbouw), waarmee ze hoopt suggesties te kunnen doen om de leerlingbetrokkenheid te vergroten door middel van het verrijken van bestaande literatuurcurricula op scholen.

Ze liet zien hoe ze haar onderzoek opgezet heeft, waar ze nu staat en wat haar vervolgstappen zullen zijn. Met vragenlijsten onder docenten, de analyse van literatuurtoetsen en –curricula op scholen, het ontwikkelen van meetinstrumenten en het filmen van literatuurlessen brengt ze de huidige stand van het literatuuronderwijs in de bovenbouw van het vwo in kaart. De opgedane inzichten zullen vervolgens input zijn voor masterclasses voor docenten Engels. Dat er aan de leerlingbetrokkenheid nog gewerkt moet worden toonde Jasmijn aan de hand van een aantal veelzeggende screenshots en leerlingencitaten naar aanleiding van de vraag naar het nut van literatuuronderwijs binnen moderne vreemde talen. Tot slot inventariseerde Jasmijn onder de deelnemers hoe het met vakdidactisch onderzoek staat: een enkeling heeft promotieonderzoek gedaan, een heel aantal opleiders zit momenteel in een promotietraject en ook een aanzienlijke groep opleiders heeft wensen op dat vlak. Verder had ze onder de deelnemende opleiders vooraf navraag gedaan en een aantal expertisegebieden achterhaald. Jasmijn presenteerde deze experts onder de opleiders en sloot af met de goede raad vooral gebruik te maken van elkaars expertise onder het motto: 'samen staan we sterk en samen kunnen we veel lawaai maken.'

De studiedag werd afgerond met een borrel. Er werd nagepraat over de geboden inhoud en er werden nieuwe plannen gesmeed voor de volgende editie van de werkconferentie op 6 november 2015, tijdens de Landelijke Studiedag van Levende Talen. Het programma is inmiddels online beschikbaar en het thema is de opvattingen van en het leren van mvt-studenten in opleiding.

Wie belangstelling heeft voor het materiaal dat tijdens deze werkconferentie gepresenteerd en uitgewisseld is en op de hoogte gehouden wil worden van initiatieven voor mvt-opleiders kan lid worden van het online platform voor eerste- en tweedegraads lerarenopleiders (in Edugroepen) door een mail te sturen naar expertisecentrummvt@iclon.leidenuniv.nl.

Marjon Tammenga-Helmantel & Sabine Jentges

8 mei 2015